

Çocuğu Tanıma ve Değerlendirme

Editörler:

Prof. Dr. Günseli YILDIRIM

Dr. Öğr. Üyesi Güzin ÖZYILMAZ

Editörler: Prof. Dr. Günseli YILDIRIM – Dr. Öğr. Üyesi Güzin ÖZYILMAZ

ÇOCUĞU TANIMA VE DEĞERLENDİRME

ISBN 978-625-7880-55-8

DOI 10.14527/9786257880558

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2020, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz. Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye’de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000’in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ağustos 2020, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.
Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA
Tel: (0312) 472 58 55
Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Çocuklar, Dünya'nın geleceğidir. Onların yararına yapılacak her iş, daha mutlu ve sağlıklı, verimli bir gelecek demektir. Çocuklara yapılacak en büyük yardım, onların gelişim alanlarına göre tanıyarak destek sağlamaktır. Çocukların güçlü yönlerinin desteklenmesi ve eksikliklerinin tamamlanması ancak onları tanıyarak gerçekleştirilebilir. Güçlü yönlerinin, ilgi ve yönelimlerinin geliştirilmesi çocuğun gelecek yaşamında mutlu olmasını desteklerken toplum için de yaratıcı ve üretken bireyler olmasını sağlar. Gelişim düzeylerine uygun olarak çevresel desteğin sağlanması sosyal-duygusal anlamda mutluluğunu artırır.

Çocuğu tanıma neden önemlidir? Bu soru tüm eğitimcilerin üzerinde dikkatle durduğu bir konudur. Çocukların gelişiminin desteklenebilmesi için tüm özelliklerinin düzenli ve sürekli olarak objektif bir şekilde değerlendirilmesi önemlidir çünkü çocuğa yardım, onun tamamıyla tanınabildiği koşullarda sağlanır. Erken çocukluk dönemi, bu açıdan kritik öneme sahiptir. Çocuk, tüm gelişim alanları ile tanındıktan sonra sağlıklı bir değerlendirmeden söz edilebilir. Çocuğu tanıma konusunda bilgi sahibi olan bir ebeveyn ya da eğitimci, ona nasıl yaklaşacağını bilir. Gelişimin bir bütün olduğu göz önüne alınarak çocukları fiziksel, bilişsel, dil, sosyal ve duygusal gelişimlerini bütün olarak değerlendirmek gereklidir.

Çocuğu tanımak için çok çeşitli yöntemler olduğunun bilincinde olmak ve uygun değerlendirme aracını seçebilmek önem kazanmaktadır. Kullanılacak değerlendirme aracının, uzman tarafından belirlenmesi, çocuğun gelişimine uygun, geçerli ve güvenilir bir araç olması, elde edilen bilgilerin kapsamlı ve çok yönlü bir şekilde yorumlanması gerekir. Tüm bunları yapabilmek için eğitimcinin ölçme araçları, testler veya diğer yöntemlerle ilgili bilgi sahibi olması gereklidir.

Bu kitap, çocukların eğitimine katılan öğretmenler, ebeveynler ve öğretmen adayları hatta çocuğu tanımaya ilgi duyan tüm kişilere destek sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Konular, çocukların gelişim alanları temel alınarak işlenmiştir. Her bölümde gelişim alanlarına göre çocukların hangi yöntemlerle tanınacağına ilişkin bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde motor gelişimi değerlendirme, ikinci bölümde bilişsel gelişimi değerlendirme, üçüncü bölümde dil gelişimini değerlendirme, dördüncü bölümde duygusal gelişimi değerlendirme, beşinci bölümde sosyal gelişimi değerlendirme konuları ele alınmıştır. Altıncı bölümde performans temelli değerlendirme ve son bölümde okul dışı öğrenme ortamlarında değerlendirme konuları ele alınmıştır.

Kitabın yazımında yer alan değerli meslektaşlarıma ve basımını sağlayan Pegem Yayınevine çok teşekkür ederim.

Kitabın tüm eğitimcilere ve çocuğu tanımak isteyen herkese katkı sağlamasını diliyorum...

Unutmamalıdır ki, her çocuk farklı ve özeldir...

Bu farklılık, Dünya'nın renkleridir ve yaşam bu farklı renklerle güzelleşir...

Prof. Dr. Günseli Yıldırım

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Prof. Dr. Günseli YILDIRIM – Dr. Öğr. Üyesi Güzin ÖZYILMAZ

1. Erken Çocukluk Döneminde Motor Gelişimin Değerlendirilmesi

Dr. Öğr. Üyesi Arif YILMAZ, *Hacettepe Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0001-5106-7721

Doç. Dr. Irmak HÜRMERİÇ ALTUNSÖZ, *ODTÜ*

ORCID No: 0000-0002-8570-196X

2. Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişimin Değerlendirilmesi

Arş. Gör. Pelin PEKİNCE, *Gazi Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-1039-2760

Prof. Dr. Neslihan AVCI, *Gazi Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0001-7988-3923

3. Erken Çocuklukta Dil Gelişiminin Değerlendirilmesi

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Seda ÇAVUŞ, *Düzce Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-4373-2127

4. Erken Çocukluk Döneminde Duygusal Gelişimin Değerlendirilmesi

Prof. Dr. Esra DERELİ, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-1726-3144

5. Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Gelişimin Değerlendirilmesi

Arş. Gör. Fatma BOLATTAŞ GÜRBÜZ, *Yozgat Bozok Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0003-0628-3825

Prof. Dr. Ümit DENİZ, *Gazi Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0001-5338-8254

6. Erken Çocukluk Döneminde Performans Temelli Değerlendirme

Doç. Dr. Sibel SÖNMEZ, *Ege Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-9257-8920

**7. Erken Çocukluk Döneminde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında
Değerlendirme**

Doç. Dr. Özgöl POLAT, *Marmara Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0001-7426-5771

Arş. Gör. Özge CENGİZ, *Marmara Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0003-0628-3825

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE MOTOR GELİŞİMİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. KURAMSAL ÇERÇEVE	1
1.1. Erken Çocuklukta Motor Gelişim.....	1
2. ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE MOTOR GELİŞİMİN DEĞERLENDİRİLMESİ	5
2.1. İnce-Motor Gelişimin Değerlendirilmesi	6
2.2. Kaba-Motor Gelişimin Değerlendirilmesi	9
3. ERKEN ÇOCUKLUKTA MOTOR GELİŞİMİ DEĞERLENDİRME ARAÇLARI	11
3.1. Sonuç Değerlendirme	12
3.2. Süreç Değerlendirme	18
ÖZET	22
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	23
KAYNAKÇA	25

2. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUKTA BİLİŞSEL GELİŞİMİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. KURAMSAL ÇERÇEVE	29
1.1. Kavram Gelişimi.....	32
1.2. Yürütücü İşlevler	33
1.3. Üstbiliş	34
1.4. Zihin Kuramı	34
1.5. Zekâ.....	36
2. ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE BİLİŞSEL GELİŞİMİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE KULLANILAN ARAÇLAR.....	36
2.1. Norm Bağımlı Değerlendirme- Standart Testler.....	37
2.2. Diğer Değerlendirme Araçları.....	45
ÖZET	50
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	51
KAYNAKÇA	54

3. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUKTA DİL GELİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

GİRİŞ.....	63
1. KURAMSAL ÇERÇEVE	63
1.1. Dil Gelişimi	63

1.2. Davranışçı Yaklaşım.....	64
1.3. Sosyal Öğrenme Kuramı	64
1.4. Psikolinguistik (Doğuşancı) Kuram	65
1.5. Gelişimsel Bilişsel Kuram.....	65
2. ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE DİL GELİŞİMİ.....	66
2.1. Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler	68
3. ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE DİL GELİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	69
4. ERKEN ÇOCUKLUK DİL GELİŞİMİNİ DEĞERLENDİRME ARAÇLARI.....	70
4.1. Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi	70
4.2. Türkçe Dil Örneği Analizi.....	71
4.3. Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Kelime Testi	71
4.4. Erken Öğrenme Becerileri Ölçeği (EÖBDÖ)	72
4.5. Ankara Gelişim Tarama Envanteri (Dil-Bilişsel Alt Boyutu)	72
4.6. Denver II Gelişimsel Tarama Testi	73
4.7. Okul Öncesi Dil Ölçeği (PLS-5)	73
4.8. Peabody Resim Kelime Testi	74
4.9. Gazi Erken Çocukluk Değerlendirme Aracı (GEÇDA)	74
4.10. Anlatı Değerlendirme Protokolü (Narrative Assessment Protocol- NAP)	75
4.11. Bayley Bebeklik ve Erken Çocukluk Dönemi Gelişimsel Değerlendirme Ölçeği-III	75
4.12. Öğrenmenin Değerlendirilmesine Yönelik Gelişimsel Tarama Testi 4	76
4.13. Dil Gelişiminin Klinik Değerlendirilmesi	77
4.14. Okul Öncesi Erken Tarama Envanteri	78
4.15. İfade Edici Kelime Testi	79
5. ÖRNEK	79
5.1. Erken Öğrenme Becerileri Ölçeği (EÖBDÖ)	79
5.2. Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi	80
ÖZET	81
DEĞERLENDİRME SORULARI	82
KAYNAKÇA	84

4. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE DUYGUSAL GELİŞİMİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. KURAMSAL ÇERÇEVE	89
1.1. Giriş.....	89
1.2. Duygusal Gelişim	90
2. ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE DUYGUSAL GELİŞİMİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	100
2.1. Gözlem	101
2.3. Derecelendirme Ölçeği.....	103
2.4. Rubrikler.....	105
2.5. Görüşme	105

2.6. Çocuk Resimleri.....	106
2.7. Portfolyo/ Dokümantasyon.....	106
2.8. Çocuklara Uygulanan Testler	106
3. ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE DUYGUSAL GELİŞİMİ DEĞERLENDİRME ARAÇ ÖRNEKLERİ	107
3.1. Bebek- Yürümeye Başlayan Çocuklar Sosyal-Duygusal Değerlendirme Araçı-(0-36 Ay)-(Infant-Toddler Social and Emotional Assessment)	107
3.2. BASC-3 Davranış ve Duygusal Tarama Sistemi (BASC-3 Behavioral and Emotional Screening System)	108
3.3. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başa Etme Ölçeği (Coping with Children's Negative Emotions Scale)	108
3.4. Vineland Sosyal- Duygusal Erken Çocukluk Ölçeği (Vineland Social-Emotional Early Childhood Scales)	109
3.5. Çocuklar İçin Tematik Algı Testi (Children's Apperception Test).....	109
3.6. Yaş ve Evreler Anketi: Sosyal-Duygusal-1-72 Ay (Ages And Stages Questionnaire: Social-Emotional (ASQ: SE-2) (1-72 months)	110
3.7. Okul Öncesi Duygular Kontrol Listesi (The Preschool Feelings Checklist).....	111
3.8. Davranış ve Duygusal Derecelendirme Ölçeği 2 (Behavioral and Emotional Rating Scale-2)	111
3.9. Çocuklar İçin Duygusal Becerilerin Değerlendirilmesi Testi (Assessment of Children's Emotion Skills-ACES)	112
3.10. Sosyal Duygusal Varlıklar ve Esneklik Ölçekleri (Social Emotional Assets and Resilience Scales)	113
ÖZET	114
DEĞERLENDİRME SORULARI	114
KAYNAKÇA	117

5. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE SOSYAL GELİŞİMİN DEĞERLENDİRİLMESİ

GİRİŞ.....	121
1. SOSYAL GELİŞİM.....	121
1.1. Sosyal Gelişim ile İlgili Temel Kavramlar ve Sosyal Davranışlar	122
2. SOSYAL GELİŞİMDE KURAMSAL TEMELLER	124
2.1. Albert Bandura ve Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramı	125
2.2. Erik Erikson ve Psikososyal Gelişim Kuramı	126
2.3. Urie Bronfenbrenner ve Biyo-Ekolojik Sistemler Kuramı	127
3. SOSYAL GELİŞİMİ ETKİLEYEN ETMENLER.....	128
4. ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE SOSYAL GELİŞİMİ DEĞERLENDİRME.....	129
4.1. Erken Çocuklukta Sosyal Değerlendirme Ölçekleri.....	131
ÖRNEK ÖLÇEK (FORM).....	140
ÖZET	143
DEĞERLENDİRME SORULARI	144
KAYNAKÇA	147

6. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE PERFORMANS TEMELLİ DEĞERLENDİRME

1. GİRİŞ.....	151
2. PERFORMANS TEMELLİ DEĞERLENDİRME NEDİR?	152
3. PERFORMANS TEMELLİ DEĞERLENDİRMENİN AMACI NEDİR?	154
4. PERFORMANS TEMELLİ DEĞERLENDİRME TÜRLERİ	157
4.1. Gömülü Yaklaşımlar	157
4.2. Aracılıklı Yaklaşımlar.....	158
4.3. Müfredata Dayalı Yaklaşımlar	160
ÖZET	168
DEĞERLENDİRME SORULARI	168
KAYNAKÇA	171

7. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARINDA DEĞERLENDİRME

1. GİRİŞ.....	173
2. ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARI KURAMSAL ÇERÇEVE	174
2.1. Erken Çocukluk Döneminde Okul Dışı Ortamların Etkisini Değerlendirme.....	179
2.2. Erken Çocuklukta Aile ve Toplumsal Etkileşimleri Değerlendirme Araçları.....	183
ÖZET	192
DEĞERLENDİRME SORULARI	193
KAYNAKÇA	196
YAZARLAR HAKKINDA.....	203

1. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE MOTOR GELİŞİMİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Arif YILMAZ

Hacettepe Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü

ORCID No: 0000-0001-5106-7721

Doç. Dr. Irmak HÜRMERİÇ ALTUNSÖZ

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

ORCID No: 0000-0002-8570-196X

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Erken Çocuklukta Motor Gelişim

1.1.1. Tanım, Önem ve Motor Gelişim Prensipleri

Motor gelişim insan hayatı boyunca devam eden bir süreç olmakla birlikte erken çocukluk dönemi bu sürecin en hızlı olduğu dönemdir (Gallahue ve Ozmun, 2006). Haywood ve Getchell (2005) motor gelişimi basit, organize olmayan hareketlerden, daha karmaşık, organize olan hareketlere doğru çeşitli beceriler geliştirdiğimiz sıralı ve sürekli bir süreç olarak tanımlamışlardır. Akademik disiplin olarak tanımlandığında ise motor gelişim, tüm yaşam boyunca motor davranışlardaki değişiklikleri ve bu değişikliklere neden olan faktörlerin incelenmesini içerir (Clark ve Whittall, 1989).

Yaşamın ilk yıllarında ve okul öncesi dönemde motor gelişim büyüme ve olgunlaşmaya bağlı olduğu gibi, çevresel faktörlerden de etkilenmektedir (Malina, Bouchard ve Bar-Or, 2004). Motor gelişimi etkileyen en önemli genetik element-

ler kas ve sinir (neromüsküler) olgunlaşması olarak belirtilirken, vücut ölçüsü, vücut kompozisyonu ve motor beceri deneyimleri motor gelişimi etkileyen diğer önemli faktörlerdendir (Malina ve diğerleri, 2004). Bu dönemdeki gelişim gerilikleri nörolojik problemlerin veya öğrenme güçlüklerinin habercisi olabilir (Malina ve diğerleri, 2004). Motor gelişimin değerlendirilmesi bu tür problemlerin erken dönemde tespit edilerek, çocukların ihtiyaçlarına yönelik erken müdahale programlarının oluşturulmasına olanak sağlar.

Motor gelişim fiziksel, bilişsel, sosyal-duygusal ve dil gelişim alanları ile sürekli etkileşim halindedir. Çocuklar motor gelişimleri sayesinde fiziksel ve sosyal dünyayı algılarlar (Libertus ve Hauf, 2017). Yürümeye başlayan çocukların sosyal gelişimlerinin hızla arttığı, el kullanım tercihlerinin geliştiği ve bilişsel becerilerinde oluşan gelişimle **çocukların matematik becerileri ve motor yeterlilikleri arasında pozitif ilişki olduğu** araştırmalarda ifade edilmektedir. (Libertus ve Hauf, 2017).

Motor gelişim, özellikle çocukların fiziksel gelişimlerine olumlu katkılar sağlamaktadır. Motor beceri yeterliliği iyi düzeyde olan çocukların fiziksel aktivite düzeylerinin yüksek olduğu bilimsel çalışmalarla desteklenmektedir (Stodden ve diğerleri, 2008). Fiziksel aktiviteye katılım, çocukların bütüncül gelişimlerine olumlu katkılar sağlamaktadır ve kronik hastalıkların oluşmasına engel olmaktadır. Bu nedenle ulusal ve uluslararası düzeyde çocuklar için fiziksel aktivite rehberleri oluşturulmuştur. Örneğin; Amerikan Kalp Sağlığı Birimi (2018) çocukların her gün en az 60 dakika yetişkinler tarafından planlanan fiziksel etkinliklere katılmaları gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca, Amerikan Ulusal Spor ve Beden Eğitimi Derneği'nin (NASPE, 2009) erken çocukluk dönemi çocukları için hazırladığı Aktif Başlangıç Rehberi'nde çocukların en az 60 dakika yapılandırılmış ve yapılandırılmamış fiziksel etkinliklere katılmaları gerektiğini ve çocukların motor gelişimlerini desteklemek için temel motor becerilerin öğretilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Motor gelişimin spesifik ya da evrensel bir sıra izlediği kabul edildiğinden dolayı eğitim alanında değerlendirme veya gözlem aracı olarak kullanılmaktadır (Payne, Yan ve Block, 2010). Örneğin, bir okul öncesi öğretmeni, öğrencisinin motor gelişimini aynı yaş grubundaki çocuklarla karşılaştırabileceği gibi (normlara göre), önceden belirlenmiş kriterlere göre de değerlendirebilir (Payne ve diğerleri, 2010). Burda dikkat edilmesi gereken nokta, çocukların motor gelişimleri değerlendirilirken bireysel ve çevresel özelliklerinin göz önüne alınması gerektiğidir. Çocukların motor gelişimleri hakkında bilgi sahibi olmak onların gelişimsel ihtiyaçlarını belirlememize ve onlara uygun programlar, ders planları veya çeşitli aktiviteler geliştirmemizi yardımcı olur.

Motor gelişimin belirli temel prensipleri bulunmaktadır. Okul öncesi öğretmenleri veya uzmanları bu prensipleri göz önüne alarak çocuklara motor gelişimlerini destekleyecek zengin öğrenme ortamları sunmalıdırlar. Bu prensipler şu şekilde sıralanabilir;

- a. Gelişim doğum öncesi dönemde başlar ve ölüme kadar devam eder.
- b. Gelişim belirli bir sırada ilerleyen kaçınılmaz bir süreçtir.
- c. Motor gelişim, baştan ayağa, merkezden dışa ve büyük kas gelişiminden küçük kas gelişimine doğru gelişimsel bir sıralama izler.
- d. Motor gelişim desteklenmesi için çocukların gelişimsel özelliklerine göre zenginleştirilmiş eğitim ortamları ve öğrenme deneyimleri sunulmalıdır.
- e. Motor beceriler öğretilirken, doğru tekniğin ve becerilerdeki bileşenlerin gösterilmesi gerekmektedir.
- f. Motor beceriler öğretilirken becerinin gerçekleştirilmesi için gereken uygun vücut pozisyonu çocuklara gösterilmelidir.
- g. Motor becerileri başlangıç düzeyindeki çocuklar, motor performans sırasında bir takım zorluklar ile karşılaşmaktadırlar. Örneğin, beceriyi her seferinde farklı olarak sergilemek, denge problemleri yaşamak, verilen geri bildirimleri anlayamamak ve beceriyi yanlış uygulamak gibi.
- h. Motor beceriler öğretilirken farklı duyu organlarından yararlanmak öğretimi kolaylaştırır (Payne ve diğerleri, 2010).

1.1.2. Motor Gelişimin Bileşenleri (İnce-motor, Kaba-motor)

Erken çocukluk dönemi, çocukların tüm gelişim alanlarının desteklenmesi için en kritik dönemdir (Berk, 2015). Bu dönemde çocukların motor gelişimlerinde gözle görülür değişiklikler meydana gelir. Motor becerilerdeki ustalaşma, çocuklara bağımsızlık kazandırırken, hareket repertuvarlarındaki artış başarı hissi uyandırarak onları ilkökula hazırlamaktadır (Mandleco ve Mandleco, 2004). Motor becerilerin öğretilmesi için en ideal zaman erken çocukluk dönemidir (Gallahue ve Ozmun, 1998). Sanılanın aksine çocuklar motor becerileri büyüme veya olgunlaşmaya bağlı olarak otomatik olarak geliştirmezler (Payne ve Isaacs, 2017). Bu becerilerin erken çocukluk döneminde çocuklara, beceri bileşenleri basamaklandırılarak, geri bildirimler verilerek ve gösterilerek öğretilmesi gerekmektedir (Clark, 2007). Aynı zamanda bu becerilerin sıkça tekrarlanmasına fırsat sağlanmalıdır. Çocukların motor beceriler kazanması fiziksel gelişimlerinin önemli bir parçasıdır.

Motor becerilerin alanyazında farklı sınıflandırılma sistemleri bulunmaktadır (Goodway, Ozmun ve Gallahue, 2019). Tek boyutlu sınıflandırma sistemine göre beceriler; kullanılan kas büyüklüğüne göre kaba ve ince motor beceriler; görev organizasyonuna göre kesik (top atma vb), seri (cimnastik hareketleri) ve devamlı (koşu vb.) beceriler; çevresel özelliklere göre açık (çevre değişken) ve kapalı beceriler (çevre sabit); hareketin fonksiyonel özelliklerine göre ise yer değiştirme becerileri (zıplama, galop ve sekme v.b.), nesne kontrolü gerektiren beceriler (top yakalama, yuvarlama v.b.) ve dengeleme becerileri (statik ve dinamik denge) olarak sınıflandırılırlar (Goodway ve diğerleri, 2019).

Çocukların motor gelişimlerini tanımlamak ve hareketi kategorize etmek için genellikle **kaba motor** ve **ince motor** beceriler terimleri kullanılır (Payne ve Isaacs, 2017). *Kaba motor beceriler*, büyük kaslarımızı veya kas gruplarımızı kullanarak sergilediğimiz hareketleri kapsamaktadır. Örneğin, koşu, zıplama, veya sekme kaba motor becerilerdir. İnce motor becerilerde ise küçük kaslarımızı veya kas gruplarımızı kullanırız. Bu becerilerde parmaklar, el ve ön kol kritik rol oynar ve dikiş dikmek, enstrüman çalmak, ya da yazı yazmak gibi beceriler sergilememize yardımcı olurlar (Payne ve Isaacs, 2017). Top atma gibi bazı becerilerde de her iki kas grubu aynı anda kullanılır.

1.1.3. Motor Gelişim Modelleri

Motor gelişim, yaşam boyu devam eden bir süreç olduğu için, motor gelişim dönemlerini tanımlayan çeşitli modeller mevcuttur. Alanyazında sıklıkla kullanılan Gallahue ve Ozmun'un (1998) Kum Saati Modeli'nde gelişim evreleri refleks hareketler, ilkel hareketler, temel motor beceriler ve özelleşmiş hareketler dönemi olarak belirtilir. Doğumdan önce refleks hareketler görölmeye başlanır ve bebeklerin hayatta kalabilmeleri için yaşamsal reflekslere sahip olmaları gerekmektedir. İlk bir yıl içinde refleks hareketler, yerini ilkel hareketler dediğimiz istemli hareketlere bırakır. Erken çocukluk döneminde ise çocukların temel motor beceriler geliştirerek motor yetkinlik kazanmaları beklenir. Yaşamın ileri dönemlerinde ise temel motor becerilerin kullanıldığı daha karmaşık beceriler veya spora özgü becerilerin geliştirilmesi beklenmektedir. Modelde her dönem bir önceki döneme temel oluşturmaktadır. Bireysel, çevresel ve görev faktörleri tüm dönemlere önemli ölçüde etki etmektedir. Bu model, motor gelişimin sadece bir faktörün değil, birçok faktörün etkileşimi ile meydana geldiğini göstermektedir

Motor gelişimi açıklayan ilk modellerden olma özelliği taşıyan Seefeldt'in (1980) Motor Yeterlilik İlerleme Modeline göre yaşamın ilk yılındaki hareketler refleksler ve reaksiyonlardır. Erken çocukluk döneminde temel motor becerilerinin kazanılması motor yeterlilik bariyerinin geçilmesi ve daha karmaşık, ileri dü-

zey motor becerilerin kazanılmasını sağlamaktadır. Modele göre, motor yeterlilik bariyeri aşıldığı zaman çocuklar geçiş sporları veya oyunlarında başarılı olurlar ve daha sonra belirli spor becerileri geliştirebilir. Bu modelde belirli yaş dönemlerinde belirli becerilerin kazanılmasının önemi vurgulanmaktadır.

Seamen ve DePauw'un (1984) motor gelişimi betimlemek için geliştirdiği Geişimsel Model'de doğuştan gelen nörolojik kapasitenin tüm hareketlerin temelini oluşturduğu vurgulanmaktadır. Bu model, nörolojik açıdan sıkıntılar yaşayan çocukların motor gelişimlerinde gecikmeler olacağını ve üst düzey becerileri belki de hiç sergileyemeyeceklerini belirtmektedir. Ayrıca, modelde reflekslerin sinirsel kapasiteye göre şekillendiği, hayatta kalma mekanizması olduğu ve ilk olgunlaşan sistemlerin dokunsal, vestibüler (vücudun denge duyusu) ve propriyosepsiyon (vücudun pozisyon duyusu) sistemler olduğu gösterilmektedir. İşitsel ve görsel sistemler, daha geç olgunlaşarak ortaya çıkan hareketleri etkilemeye başlarlar.

Clark ve Metcalf (2002) ise motor gelişimi tanımlarken dağ benzetmesini kullanmışlardır. Araştırmacılar, motor gelişimin dönemlerini tanımlamak için geliştirdikleri modeli "Motor Gelişim Dağı: Bir Metafor" olarak adlandırmışlardır. Motor Gelişim Dağı modeline göre her bireyin tırmanacağı kendi motor gelişim dağları bulunmaktadır. Burada dağdan kasıt her bireyin kendine özgü motor gelişimlerinin olduğu, bireysel ve çevresel özellikliklere göre bireylerin farklı gelişim gösterme kapasitesinin bulunduğudır. Modelde altı dönem belirtilmektedir ve bunlar refleksler, uyum öncesi, temel motor beceri, alana özgü, ustalık dönemi ve telafi dönemi olarak sıralanmaktadır. Zamana bağlı olarak motor gelişim ile ilgili özelliklerin sıralı ve kümülatif bir özellik taşıdığı bu modelde belirtilmektedir.

Motor gelişimi tanımlayan modellerin ortak noktalarının olduğu görülmektedir. Motor gelişim dönemleri ve bu dönemlerdeki kaliteli deneyimlerin gelecekteki motor davranışlarımızı etkilediği modellerde gösterilmektedir. Alanyazında farklı modellerin olması motor gelişimi daha kapsamlı olarak anlamamıza yardımcı olmaktadır.

2. ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE MOTOR GELİŞİMİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çocuklar, motor becerileri genellikle 1-2 aylıkken edinmeye başlarlar ve erken çocukluk ve ilkokul döneminde de bu becerileri geliştirerek ve çeşitlendirerek edinmeye devam ederler. Çocukların motor gelişimlerinin ölçülmesi atipik gelişim gösteren çocukların belirlenmesi, motor gelişim programlarının içeriklerinin belirlenmesi ve gelişim programlarının etkinliğinin incelenmesi için önem taşımaktadır. Motor gelişim problemleri erken dönemde tespit edilirse ve çocuklar